

296. 13.

33

2. D. B. V.

DISSERTATIONEM TERTIAM

RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DN. FRIDERICO AVGVSTO
ELECTORATVS SAXONICI HAEREDE

DE

LEGIBVS DIVINIS
POSITIVIS
VNIVERSALIBVS

PRAESIDE

M. JOACHIMO HENR. MOELLENHOFF,
SVSATO-WESTPHALO

IN CELEBERRIMA AD ALBIM ACADEMIA

AD D. XIX. SEPTEMB. A. R. S. MDCCXI.

HORIS POST MERIDIEM

ERVditorVM EXAMINI SVMMITTEt

JOHANNES MARTINVS *Starich*

GVELPHERBITO-BRVNOVICENS: PHILOS. SS. THEOL. STVD.

VITEMBERGAE,
LITERIS SCHVLTZIANIS.

204

REGIORE AC DEBARE NIGRITICEN (SAND)
DE WIDBERICO AATVETO

LEGIBVS DIVINIS
POSITIVIS
VIVERSALIBVS

MIO/OPUGNIBVS DOLLWISOT
IM GEB...
JONN...
ET...

UM nuper Celeb. quidam Vir, in Theologia sua, quam edidit morali P. II. C. I. §. XI. pag. 504. novum quendam scrupulum injecerit adversus leges, de quibus disputamus, ejus brevissime hic meminisse licebit. Dicitur namque 1) *Incertum esse, quicquid de legum istarum promulgatione dicatur, imo istam leges eas promulgandi rationem, quam vulgo statuunt, vix videri sufficientem, ut per eam certo ad omnium hominum notitiam leges istae pervenire potuerint, quod tamen ad legem universalem requiritur.* Respondetur autem (a) Videtur promulgatio referri inter requisita legis essentialia, quod quidem negandum esse existimamus. Obligationem enim, lex continere, etsi non promulgetur, actu autem exerere eandem, non promulgata, non potest. Nec (b) dubitari potest quod tenor harum legum in omnium hominum notitiam venire potuerit. An non lex de Arbore vetita, Adamlata, & ab eo posteros docenda, facile hoc modo omnibus innotuisset hominibus? Eadem ratio est legis de supplicio homicidæ aliarumque. (c) Salvandi modus in V. T. unus erat, & ut ita loquar, universalis; hoc est: Homines ad unum omnes obligabat, ut, si salvari velent, illum observarent. Qua ergo ratione omnes novisse potuerunt hunc salvandi modum, eadem ratione (vel saltem ejus occasione) etiam innotescere potuerunt hæc leges nostræ. Si quis eas ignorasset, ignorantia hæc tam

):(

tam

ram fuisset crassa, quam ea, qua quis, etiam inter Ch-
ristianos excusari v. c. congressum cum bestia ideo post-
lat, quod, nescierit, eum esse prohibitum. Dicitur II.
*Quod leges alia sint absoluta, alia hypothetica. Illas stricto
sensu leges esse, eoque pertinere, Naturalem, Moralem: has
vero certum Institutum supponere. Et huc referuntur lex de
arbore vetita Matrimonio, Sabbatho, item Sacramenta Vet. &
Novi Testamenti: At respondetur 1.) qua ratione cele-
berrimus Vir sumat vocem absolutas, nos equidem, fu-
git: videre enim alias non possumus, qua de causa le-
ges Ceremoniales ad absolutas referre poterit. 2.)
Dum Instituti meminit, id æque innotescat hominibus
omnibus necesse fuit, quam leges positivæ Univ. ergo
vel hic promulgationem aliquam concedere omnino
Celeberrimus Author videtur ipse. 3.) Si ad instituta
illa observanda lege obstringimur, & vero Sacramenta
N. Test. illuc etiam pertinent; ergo nova lege ad nova
Sacramenta in N. T. nos adstrinxit Salvator, novas er-
go leges condidit. A qua autem sententia Ce-
leberrimum Authorem alienum esse
lubentes credimus.*

Quoniam ipse, negotiis impeditus, corrigere dissertationem non
potui, vitia, quæ me infcio irrepsere, Benevolus lector ben-
igne interpretabitur: v. g. p. 4. lin. ult. involventia pro in-
volventibus pag. 6. lin. 7. Nec pro sed ib. vox tantum de-
leatur. &c. it. verba nisi de infirma specie loquere.

APHOR. IV.

Imperium maritale est legis positivæ universalis & perpetua.

Beſchworis.

ITa, misis ambagibus, docemur ex Scriptura sacra: Deprehendimus enim hanc legem esse i. divinam, Gen. III. 16. latam propterea, quod mulier virum seduxerat ad comedendum de fructu arboris vetitæ. Quasi dicere voluisset Deus: Ecce Adamus tibi, verbis suasoriis utenti, obsequutus est, & ad peccandum inductus; jure ergo talionis obsequutus ita ordiabo, ut Maritus imposteriorum tibi domineatur, tuque illi imperanti sis subiectus. 2. Patebit etiam, legem esse positivam: Nam ut ratio dicitur, esse consultius, conditionique sexus congruentius, quod Thomafius Instit. p. 458. negat, & in Fundamentis juris naturæ p. 176. affirmat, imperium esse penes Maritum; vix tamen crediderim, mulieres hac saltem ratione sibi persuadere possuras esse, ut relicta libertate ad alterius nutum actiones suas componant. Sibimet enim ipsis sapere sapius, nec sine fundamento, videntur. Litem ergo mulieres movebunt Vincentio Gravina, qui, in Orig. jur. civ. Act. Lips. 1708. M. Oct. p. 470. imperium Marito ob corporis mentisque præstantiam acquiri ait. Negabunt illud partim, conf. Pufend. de I. N. L. VI. C. I. p. 358. partim & consequentiam haud militare regerent: præstat mente & corpore; ergo imperium eidem est concessum. Enim vero quandoque Cardinalis præstat mente & corpore, nec tamen Papæ imperat: Et si Diabolus seducturus, Evam potius quam Adamum aggressus fuerit & expugnarit, ducturus eo ipso tum sexum ipsum, tum alios, quod ea pars prosterfrenda sit prius, quæ videri poterat magis infirmior. Nec ex consensu deducere poteris imperium Mariti, cum ille saltem intendat mutuum sobolis procreationem, & adjutorium mutuum. Aliud ergo fundamentum est, ex quo uxorem Maritus habet, aliud, quo imperat: Illud consensui tribuendum existimamus, hoc vero legi divinæ latæ Gen. III. 16. *יִשָּׁל בָּךְ* Lutherò inter prete, *Er soll dein Herr seyn.* Estque consensus nil aliud, quam occasio vel

A

via

via quædam, per quam executioni dare potest Maritus illud, quod lege Deus sanxit: Mulierem famen animal occasionatum cum Aristotele & Peripateticis dicere nolim. Obiter hæc meditati succurrebat, numne pæna loco citato & marito & uxori dictata positionis sit divinæ universalis? sed id ipsum transeat. Pergimus potius, demonstraturi, 3. eandem legem esse universalem. Quod docent (a) subjecta, de quibus h. l. sermo est, totum genus humanum representantia (b) loca plura in Novo Testam. Rom. VII. 2. 1. Cor. VII. 19. Cap. XIV. 34. 1. Tim. II. 12. Eph. V. 22. sq. (c) rationes probabiles, ex ultimis locis eruendæ. Viri caput Christus est, uxoris caput vir est. Quo nobilius caput, eo nobilius membrum; atqui caput viri est nobilius, ergo & nobilius erit vir membrum, quam fæmia. Imo omnia membra per caput reguntur: Regetur ergo & uxor per imperium viri, qui ejus est caput. Porro mulier est propter virum: Ergo vir est magis quid, quam uxor. Sequi hinc putamus, quod uti in personam uxoris Maritus habet potestatem, ita & in bona uxoris, procedendo vel a majore ad minus, vel, quod bona sese habeant instar accessorii, quod sequitur suum principale. Congruerat ergo illud, quod minus erat, subjeci, illi, quod magis. Conf. Thom. Instit. jurispr. L. III. C. II. p. 105. Pufend. de J. N. & G. p. 851. & Hochstetteri Colleg. Pufend. p. 396.

APHOR. V.

Gradus linea collateralis in matrimonio sunt omnes lege positiva divina universali & perpetua prohibiti. Casus autem de Fratria ducenda dubius est.

Ex Gregis.

§. I. **F**acili credebam negotio, largiri omnes, quod non lege divina positiva, sed naturali, conjugia inter ascendentes & descendentes in linea recta sint vetita. In perlustrando autem Authore certo nuper occupatus, deprehendi, quod ille hoc ipsum ex lege naturali non solum demonstratu admodum difficile habeat, sed &, quod argumenta, pro affirmativa alias adduci

adduci solita destruat, vel saltem destruere conatus fuerit. Etfi vero quædam rationum pro affirmativa a quibusdam adductorum lapidem lydium non ferant, sunt tamen, quæ sententiam hanc maxime stabiliunt. Institutiones hinc Justinianeæ L. I. Tit. X. de Nuptiis §. 1. si tales personæ, inquit, in linea ascendente & descendente, inter se coierint, nefarias, id est, explicat Stryckio, quas nefari quidem debent, obsummam turpitudinem, atque incestas contraxisse nuptias dicendæ sint. Et ita omnino est. Incesta, hoc est, incasta sunt matrimonia ea omnia, quæ inter ascendentes & descendentes contrahuntur: Tollitur enim finis matrimonii, aut saltem mutatur. Hic enim est, procreare liberos, non sorores aut fratres, uti recte observat B. Zentgr. de Orig. Ver. & obl. J. G. p. 27. Nec decebat misceri te cum sanguine, a quo per partum separatus eras. Qui vero asserunt, quod nullo jure prohibitum sit conjugium filii cum Novercæ Matre, ii & negare videntur, quod gradus Levit. XVIII. sint prohibiti, cujus contrarium suadent v. 12. 13. Quodsi enim prohibitum est ducere Matris Sororem, multo magis vetitum erit ducere matrem Matris, quæ Noverca est, cum & hæc Matris instar sit colenda. Negligendum quoque non est, quod dicitur, obcommunicationem sanguinis matrimonia ascendentium omnia prohibita esse in infinitum: Potest enim omnino hæc communicatio physica ita esse comparata, ut turpitudinem habeat inseparabilem ac necessariam, quam negare videtur Doctissimus contrariæ sententiæ Author, Thomasius Instit. Jurispr. p. 480. Et hanc dicimus in esse Matrimoniis eorum qui a sese invicem descendunt, quod rationem suppeditat secundam, qua inducti statuimus jure naturæ ea connubia esse prohibita. Per se enim hæc conjugia tollunt reverentiam Parentibus a Filiis exspectandam. Suffecerat ergo Levit. 18. v. 7. saltem monuisse, quod sit Mater, ergo eidem te maritaliter associare non debes. Hæc sane ratio non ex lege aliqua positiva additur, puipequam esse dicitur natura. Id quod certissimum est, sed a nobis hic prolixius diduci ob char-

tæ angustiam non potest. Affertur equidem pro sententia contraria matrimonium Principis cum subdita, reginæ cum subdito, sed non officit nostræ sententiæ. Priore enim casu, ubi Princeps subditam in thorum adsciscit, ibi nec communio sanguinis, nec confusio ordinis est metuenda. Posteriore casu, ubi regina subdito nubit, ibi subditus ille vel ita fit reginæ Maritus, ut simul rex sit, (quod fieri, si non alibi, facile saltem in Polonia olim potuit;) aut saltem Mariti vices subit penes reginam. Si prius, res est in vado, tenebitur enim regina ei parere ut regi & Marito. Si posterius, saltem corporis usum ut Maritus poscere potest ab uxore: Debita enim conjugalia sibi met præstant, non ut rex & reginæ, sed ut maritus & uxor. Potest ergo utroque casu sine injuria omni subditus aut evadere Dominus absolutus ut Rex & Maritus, aut vi legum divinarum saltem poscere dominium Maritale. Non autem sine injuria Matris Filius imperium ceu Maritus exercere potest, nec Filia, sine injuria Patris, tantum obsequii, quantum ille merito poscere poterat, eidem denegare. Possibile enim non est, ut desinas esse vel Patris tui Filius vel Matris tuæ filia. Recte itaque Dominus Chr. Thom. Inst. Jur. Dnæ p. 155. liberos cum Parentibus ob reverentiam contrahere matrimonium non posse docet, quæ sit perpetua: Pater enim & mater manent Pater & Mater, etiam si liberi maxime sint adulti. Quando autem id legis positivæ esse asseritur loco citato, discere cupio, num & illud, quod reverentia a Filiis debeat Parentibus, & quod Parentes maneant tales, etiam si Filii sint adulti, lege positiva, non vero naturali, innotescat? Ast non repugnat, ut ei, cui jam pares, mox imperes.

§. 2. Alia autem ratio est, connubiorum ab illis inter sese contrahentium qui collateraliter & quidem æqualiter sese respiciunt, quæ saltem lege positiva universali vetita esse censensus. Divina 1) est lex, quia traditur Lev. XVIII. 9. XX. Positiva 2) est, quia, absente lege determinante, adhuc pro divinitus concessis habentur, ceu intrinsicam quandam turpitudinem non involventia. Universalis 3) est, quia ex eo ad ceremoniam

lem

lem et forensē non potest referri, quod Ethnici legem hanc violasse dicuntur, quibus ea vel per Adamum vel Noachum innotuit. Cum tempore Nov. Testament. contra quandam prohibitionem illarum ab Herode aliquid fieret, Johannes docebat, corrigens eundem, non recte egisti, quod sociam elegisti fratris uxorem. Jam si hoc valet de Fratris uxore, multo magis de sorore ipsa: Non enim lex Lev. XVIII. 16. est pura Moisaica, sed et te Herodem, tempore N. Test. viventem obligat. In linea collateralī inaequali ea conjugia lege divina saltem sunt prohibita, quae inferunt Parentum et liberorum respectum. Lev. XVIII. 12. 13. ubi non solum personae nominatae, sed et aliae simili gradū distantes intelliguntur, ut v. 9. avunculus et hinc censeatur prohibitus. Ast nunc de dubio casu conjugii cum fratria. Dubius hic manet propterea quia I. quando fratrem ducere prohibitum esse probare satagunt, afferunt rationem generalem v. 6. Lev. 18. ubi dicitur, ad proximam consanguineam nemo accedat, vel, ad carnem in carnetua non appropinquabis. Ast haec ratio ad casum praesentem nobis videtur, applicari non posse, sed potius ad eas solum personas pertinere, quae vel in ascendente et descendente, vel in linea collateralī aequali, sese invicem respiciunt. Dicendumque videtur quod, quando fratres et sorores dicuntur una caro, id intelligendum sit ratione tertii, nempe Parentum, quippe de quorum carne participarunt. Atque ita explicandum putamus verba Judae Gen. XXXVII. 27. Conf. Chemnitius loco de Conjugio p. 207. apud Goezi p. 69. Caro carnis inquit est, quae aut ex mea carne propagata est, vel ex cuius carne ego propagatus sum, vel quae mecum ex eadem carne propagata est. Quorum faciunt rationes versibus 10. et 12. adjectae, ubi filiae cum Patre nuptiae prohibentur, et Filii cum Matris Sorore, quod *וְהָיָה לְךָ אֶת הַבְּרִית הַזֶּה* seu caro Patris tui est. Jam vero si dicere velis etiam uxoris sororem cum Marito esse carnis carnem, prohibebis simul conjugia consobrinorum, seu inter fratrumque fororumque liberos, contrahi solita, et haec tenus pro admisis habita.

Hi enim liberi utrobique suis cum Parentibus sunt una caro, quod si itaque sibimet ıvicem nubunt, hoc ipso, quod sint caro Parentum, simul ipsorum parentum carnem inter se miscbunt, approximareque carnem ad carnem facient. Soror itaque Uxoris cum hujus marito una esse caro dici nequit. Effet enim aut una specie aut una numero. Non hoc, quo patet. Nec illud, quia una specie caro tantum sunt Parentes et liberi, fratres et sorores, quae de eadem specie carnis participantes nati sunt. Quod si objiciatur, uxorem, de cujus sorore quaeritur, factam esse cum Marito unam carnem? tum respondeo, id rursus non ita factum est, quasi in unam numero (nisi de infirma specie loquere) carnem coaluerit, cum, quod per maritalem congressum feminis utero ingeritur foeminino, in substantiam faeminae non abeat, sed rursus transeat vel cum partu, vel alio modo. Moraliter ergo dicendae sunt Maritus et uxor esse una caro, et, si consuescunt, physice uniri dici possunt. Quae unio moralis non impedit, quo minus post mortem uxoris sororem ducere non possit, quia non fit appropinquatio ad carnem carnis. Quando II. casum hunc exigunt ad v. 16. cum uxore fratris, tum aliquam hic fatemur analogiam, sed et magnam anomalam, quam partim ipse Sp. S. ostendit, dum aliam rationem addit v. 16., aliam v. 18. Frater concumbens cum uxore nuditatem ejus revelat, fitque uxor nuditas Mariti: at Maritus concumbens cum uxoris sorore, dici non potest, quod haec cum de functa uxore congressa fuerit, nuditatemque revelarit, quod tamen omnino factum est in Conjugio Fratris sua cum uxore. Porro cum quis Fratris duceret viduam, semen immitteret in idem, in quod Frater, vas; at, si jungatur Maritus cum uxoris sorore, alia hic ratio est. Si quis recurrat ad graduum prohibitionem, eam etnos concedimus, tum qua consanguinitatem, tum qua affinitatem in linea recta et collateralı, sed, NB. quousque respectus Parentelae locum habet, eademque ratio prohibitionis. Jam vero ex jam jam dictis patet, neutrum horum hic obtinere. Conf. hic Mül-leri dispensations-*Recht in verbothener Ehe* L. I. c. IV. Dubius ergo manet

manet casus, ut ipse Kettnerus fateri dicitur Goezio in *bet grundlofen Abfertigung* p. 207. Nec felicitur sententia prohibitionem astructura 1) dictis scripturae, ubi, Tò in vita ejus, non limitat ad hanc solum vitam sed et post eam obligat, quia pensitatis praedictis in locis ab aliis citatis, omnino restrictio ad praesentem obtinet vitam. Loca autem ea omnia huc afferre non possumus prolixitatem evitaturi. Nec 2.) infantia ab honore Parentum petita et ita instructa: Parentes honorabis quoad vivent, defines autem eos honorare post obitum? Nam a) Parentes honorare post mortem, illud requirit lex naturae, conjugium vero cum fratria vetat lex positiva. b) Morte Parentum tu non defines esse filius, aut mors solvit matrimonium. c) In corpora Parentum injuriosus esse filius degener potest, non vero, contrahendo cum fratria nuptias, defunctam uxorem affligere maritus. Imo d) Honorem Parentibus debitum hoc ipso plurimum testantur filii, cum ad nutum eorum intenti faciles sunt in exequendis, quae imperantur, vitandis, quae prohibentur; atqui hoc solum restringitur ad hanc vitam, cum post vitam mandare Parentes definant. B. etiam Lutherus citatus passim in Act. Oetting. et ab ipso Kettnero in Comment. in Cap. XVIII. et XX. Lev. p. 74. admisit hoc conjugium. Interim, quicquid sit de conjugio cum uxoris forore, in tanta tamen uberrima foeminarum segete, cur non dissuaderemus potius hoc conjugium, quam suadendo conscientis, aliquando teneris, vincula injiciremus? atque hoc fieri, Acta Oettingensia legentem docere possunt. Cur non 2) et hujus conjugii prohibitionem, sepius instar, reliquis, clare et distincte propositis, objiceremus, ne et earum transgresso sit facilius, ut loqui amat Pufendorffius de J. N. et G. C. VI. §. 35. Cur non 3) utilitati, uti alibi, ita et hic serviremus? Atqui haec ita exmissio conjugio cum forore uxoris speranda; ne inter tot hominum millia, coarctatis per tale conjugium familiae limitibus, arctior simul filiis, haud raro orphanis, fiat via adeundi eos, quos defunctae Matris memoria ad subveniendum miseris exstimulare poterat. Si autem soror forori superinducatur, talis
actanta

ac tanta, manet, qualis ac quanta ante fuit familia. Cur denique 4.) ordini non studeremus, confusionemque vitaremus? Atqui, cum ex uxore defuncta liberi suscepti fuere, et post eam ducta soror filios quoque luci exponat, filij prioris posteriorem Matrem et Materteram venerari, se invicem vero ceu Fratres, et sorores, et simul ceu cognatos respicere tenebuntur. Caeterum qui legere cupit aliorum sententias, adeat B Dannh. Hodom. Sp. Pap. T. 1. Ph. II. p. 877. Eundem in Theol. Symbul. p. 782. B. Scherz. in Brev. Hülfem. Ext. Cap. XXI. p. 1657. Thom. in Inst. jurispr. divinae L. III. C. 3. p. 524. Hochstett. in Colleg. Pufend. p. 416. Mulleri Dispensations-Recht p. 22. 32. et volumen illud Actorum Ottingensium, Kettnerum in Comment. ad Lev. XVIII. et XX. Goez. in der ungekränkten Ehe mit des Weibs Schwester.

APH. VI.

Matrimonii vinculum lege divina positivo universali, eaque perpetua, est indissolubile.

Βασίλειον.

Legem hanc esse I. divinam, hoc (a) non probatur apodictice ex loco Gen. II. 23. 24. Et si enim occasione verborum loco citato obviorem, inferri possit: Congruum est, ut mulier haec, quae est caro mea, carni etiam meae perpetuo maneat juncta: Et si porro tam arcta sit, Marem inter et foeminam in cedens, combinatio, ut licetis parentibus, adhaeserit Marito uxor; exculpi tamen exinde lex quaedam divina nequit, quia verba sunt Adami, non Dei, nec illud, quod congruum esse videtur, vim legis obtinere statim potest. Imo, nec ea ratione, qua Eva cum Adamo, hodie ulli conjuges dicere possunt, quod una sint caro, neque de tam arcto inter se nexu gloriari. Et, quod concernit verba, ubi dicitur, relictis Parentibus uxori adglutinabitur, haec mulierem honore Parentibus tribuendo non soluunt, sed imperio Parentali ademptam, familiaque exemptam; Marito subji-ciunt, inque hujus familiam adiscunt. Firmius pro indissolubilitate matrimonii argumentum deducitur, (b) ex Matth.

V 32.

V. 23. Cap. XIX. 9. ubi ponitur, quod dimittere uxorem licitum fit, aut tum demum, cum illa fornicationis convinci potuit. Difficile autem est augurari quare, qui alia, quam fornicationis causa, repudiavit uxorem, eam dicatur facere moechari. Friedlibius equidem in Theologia Exegetica in N. T. p. 108. ex Tacito Judaeos projectae depingit libidinis. Et si quae piam per repudium a spe nuptiarum dejecta erat, adque vagos concubitus simul dilapsa, ut si conicere licet, ea forsane ratione repudians, dici poterat facere repudiatam ob aliam, quam stupri causam, moechari; quoniam dum, ob causam non legitimam, a marito dimissa fuit, vinculum conjugii insolutum integrumque mansit, et, si postea vagis libidinibus sese dedit, moechatur ipsa, quia non est soluta, moechatus et ipse, quocum convalescit; At, si justam ob causam repudiata fuit, fornicatus saltem, non moechatus, adeoque tam graviter non peccat. Conf. B. Dannh. Deuteronom. p. 770. seq. B. Hunnium in Matth. p. 156. Etsi verotam expressum mandatum Dei in V. T. non existet, quo indissolubilitas vinculi matrimonialis probari possit, sine fundamento tamen non infertur, quando ex Gen. II. 18. elicitur, quod si bonum non est, hominem esse solum, ergo Deus auxiliatricem foeminam eidem adjunxit, quae per totum vitae spatium ipsi adesset. Atqui, si Adamus Evam suam sibi in auxilium datam repudiasset, sprevisset ordinem institutionemque divinam vim legis omnino obtinentem, praesertim tum, quando authentica interpretaatio Salvatoris nostri ad primam hanc institutionem ita Matth. XIX. 8. prouocat: ab initio non erat sic. Conf. Scherzerus Coll. Antifoc. p. 387. Est vero et II. haec lex positiva: Quia 1) nec juris est naturae, nec moralis, perpetuo unam uni manere junctam uxorem marito. Quia 2) Deus permittit, libellum repudii Deut. XIXV. 1. sq. Imo, si alterum conjugum membrum fornicatione sese polluerat, divortium approbavit, Matt. cit. I. quod contra Johannem Prideaux Ep. Wigorn. vindicat B. Scherz. in Brev. Hulfem. ext. p. m, 1719. Est. III. Lex universalis atque perpetua: obliga-

vit enim ab initio et adhuc tempore Christi, ut superius disputata docent. Cui non obstat locus Deut. XXIV. 1. sq. disponit enim Deus de casu, si contingit; casum autem non magis probat, quam scortationem et homicidium, de quibus tamen etiam Deum disposuisse aliquando, sacrae literae testantur, verba haec, inquit, Scherz. Brev. ext p. 1672. non sunt praeceptiva, sed purgativa tantum casus. Conf. Dannh. Theol. Consc. T. I. p. 807. 814. Ej. Hodosoph. p. 137. Bald. Caf. Consc. L. IV. Cap. XIII. p. 900. Scherz. Syst. p. 805. Grotium de J. B. et P. p. 148. Edit. Amst. Ao. 1550. Jaegerus in eum p. 112. Chemn. Harm. EV. p. 1352. sq. Pufend. de J. N. et G. L. VI C. I. §. 21. sp. Thomaf. Inst. jurispr. div. L. III. c. 3. §. 49. sq. it. in Fund. J. N. p. 183. sq. Hochstetterus in Coll. Puf. p. 409.

APH. VII.

Lex de homicida capitaliter puniendo est divina positiva et universalis tunc respectu temporis tunc respectu hominum.

Ex Deo.

NUM 1) verba Gen. IX. 6. sint praeceptiva, longa quidem inquisitione opus esse haud existimamus. Eleganter enim decretum divinum nobis proponit versus 5. Gen. IX. his verbis: requiram sanguinem vestrum ab animantibus et hominibus, וְרֵר; quis autem negarit, Deum id, quod requirit, non simul praecipere? Decreti executionem docet v. 6. ita requiram, ut qui hominis effuderit sanguinem, ejus sanguis rursus effundendus sit per hominem. Hic ergo, aut privato id faciet consilio, et sic eo magis incurreret reprehensionem Christi, quam unus ille, qui aggressorum Christi cuiquam aurem sumto gladio detruncabat: aut publica auctoritate munitus; ergo ille qui jure gladium gerit, idque non frustra, sed in laudem ei, qui bene, et in timorem ei, qui male agit. An autem in arbitrio ejus, cui per ordinationem hanc divinam conceditus fuit gladius, positum existimas esse, velitne eo uti, an non: affirmabis simul perinde esse, ulciscaturne malum magistratus, an impunitum relinquat omne, et conclusionem juris naturae, malum punito, contradices, frustra que gladium geri posse

se dices, lex ergo est Gen. IX. 6 contenta: Homicidae sanguis fundatur, in qua futurum ponitur in fontibus non minus hic praecipiens, quam in decalogo. Lex est inquam divina, ab inferiore nemine de jure, dispensabilis. Dicas, si Princeps quis hancce legem nece innocentis transgressus fuerit, num et hic capitaliter puniendus. Resp. Cum alius in terra constitutus non fuerit, qui gladium gerat, ad eum puniendum, sed potius ipse gladio armatus sit, ad puniendos alios poenam eo modo subire non potest: nec se ipsum punire fas erit, cum suae non est vitae Dominus, ut eam servare et profligare pro lubitu possit, nec se ipso est superior, ut simul, seipsum ceu inferiorem trahere ad supplicium possit. Poena tamen manebit. Valebit ergo huc, quod occulto Dei judicio poenam promeritam suo tempore dabit. Eadem lex II. positiva est. Quia 1.) non est naturalis. Etsi enim lex naturae in genere docet, delinquentem omnem esse puniendum, ergo et homicidam; in specie tamen poenam promeritam externe subeundam non determinat. Non est 2. moralis. Haec enim etsi vetat homicidium, eeu rem per se turpem et detestandam, poenam tamen transgressori in specie dicitat nullam. Manet ergo 3. positiva, pro lubitu enim Deus adjecit poenam capitalem, pro lubitu etiam Cainum ab obligatione poena hujus exemit. Gen. IV. 15. Est III. Universalis eademque perpetua: Iis enim ferebatur, qui post diluvium terram omnem incolis implere debebant, adeoque totum genus hominum representabant. A Christo 2.) repetebatur Matth. XXVI. 52. et 3.) a Johanne quasi ob signabatur, Apoc. XIII. 13. Nullo ergo tempore post Apocalypsin lex talis figi potest, quae homicidarum quenquam a dicta capitalis supplicii poena eximere jure possit. Recte proinde notae Institutiones jurispr. divinae p. 608. verba Geneleos, inquit, non solum comminationem, sed et approbationem, non factum nudum, sed jus continent. Quae cum ita sint, ab iis, quae Author observationis 27mae obs. Hal. T. VI. tradit, subruere nequeunt. Enimvero inferuntur ibidem ita: Non est lex poenalis, quia non habet adjunctam

poenam externam. Ast quam 1.) praecipitanter. Num enim quis interne effundere sanguinem poterit? Atqui expresse hic dicitur: Qui effuderit sanguinem hominis, non impune id feret, sed ejus sanguis rursus effundetur per hominem. En poenam externam. Quam 2. incongrue: Quis enim ita concludere vellet et vincere: Sententia haec additam poenam externam non habet; ergo non est legalis. Quandoquidem nec lex, quae furtum prohibet talem poenam adjectam habet, desinet ergo vi sententiae contrariae esse lex. Sed nituntur haec talia hypothese prolixius detegenda et rejicienda alio tempore. Vide interim Ch. Thom. Fundam. I. N. et G. p. 199. Nonnulli secus docent, adeoque id maxime dant operam, ut argumentum primum cum aliis destruant: Excipiunt ergo 1. Habere in Textu hebraico futurum, quod intelligi etiam possit de eo, quod occulto judicio Dei fieri solet ut homicidae, etiamsi effugiant poenas humanas, tamen eorum sanguis iterum fundendus sit ab aliis hominibus. Ast Resp. (1) Futurum ponitur, et quid fieri Deus praecipiat intelligitur. (2) Nec occultum iudicium aliquod hic est fingendum nisi tum, cum is, qui poenam promeritam infligere debebat delinquenti, connivet, tunc enim Deus faciem suam contra talem ponere vult, eamque poenae promeritae reservare. Uti ita casus infanticidarum ab ipso Deo proponitur Levit XX. 4. Hic ergo aeque futurum est ac in Cap. IX. Gen. habet autem significationem imperativi, ut inspectio docet: Sed NB. (c) Dicitur in exceptione, etiam si homicidia effugit poenas humanas; tamen alii homines sanguinem ejus fundere debent. Hic primum, conceditur, poenam capitis incurrisse homicidam, quia fingitur casus, ut si effugerit poenam: Deinde ab aliis hominibus quando dicitur fundendus sanguis ejus, hi alii omnino sunt tales, qui, si sanguinem fundunt, poenam promeritam non instigunt; quia nullam potestatem infligendi habent. Quod dum faciunt, ipsi met sunt homicidae, homicidam et si interficientes. Quod ipsum omnino Deus ordinis, ordinatione instituta Rom. XIII. tollere voluit.

Exci-

Excipitur II. Ea interpretatio est praeferenda, quae convenit cum jure Naturae, at talis est ea, quae jus dispensandi relinquit Principi. Resp. 1.) Explicatio legis positivae ex jure naturae petenda non est. Olim quoque cum jure naturae conveniebat, ut Fratres fororibus juncti procrearent sobolem, mundumque incolis implerent, quae tamen postea aliter sancita sunt lege divina positiva. 2.) Etsi princeps habeat potestatem dispensandi, ea tamen ita est exercenda, ut fiat sine injuria tertii, et sine laesione proportionis per leges justitiae inter delictum ejusque poenam requisitae. Atque hanc proportionem etiam vult observari jus naturae, quae vero non facile obtinetur, nisi rursus interveniat mors homicidae: Cum omnia reliqua sint recuperabilia, sola excepta vita. Quod si me urgebis, hac ratione lege naturae potius, quam positiva supplicium capitale subiri ab homicida: tunc respondeo? quod quidem poenam externam etiam dicitur jus naturae, sed non determinet. Determinatio ergo poenae legis est positivae universalis. Ubi tamen quaeri poterat, an determinatio tam stricte sit sumenda ut non nisi gladio rursus sit fundendus sanguis homicidae, et non satisfactum sit legi divinae, ubi vel in patibulo suspendatur, vel alio mortis genere moriatur delinquens.

Excipitur III. Non Praescribi legem in illo dicto Magistratui politico, quod exinde verisimile est, quia illo tempore in Familia Noachi nondum fuerit respublica, nulli et ergo Magistratus fuere. Ast Resp. Notatus Doctissimus Christ. Thomaeus in dissertat. de jure aggratiandi Cap. 1. §. 2. vocem Magistratus a Theologis Protestantibus inventam non esse, sed ante reformationem in usu Pontificiis fuisse. In significato vero linguae latinae nativo notare eum, qui inter mediam gerit potestatem in republica a summa dependentem. Optime haec accommo-

dantur ad tempora Noehica. Ibi enim Theocraticum obtinuit Regnum, in quo summa potestas erat penes Deum ipsum, jam si contigisset, quod facile fieri potuisset, ut homo hominem interfecisset. Deus vi summae potestatis omnino alicui hominum tum viventium in mandatis dedisset, ut vel ipse rursus homicidam e medio tolleretur, vel id fieri ab alio curaret. Qui si id fecisset, potestatem Magistratus a summa acceptam excercuisse, dicendus fuisset.

Excipitur IV. Dictum illud esse saltem appendicem legis scil. praecedentis de sanguine non comedendo. Atqui hanc legem non esse universalem atque perpetuam, ergo nec appendicem, etiam si concedatur quod sit universalis.

Resp. I. Fontes ita incipiunt v. 5. ⁷⁸¹ quod reddi potest; Et omnino, ut sensus sit, et omnino sanguinem vestrum vindicabo. Ex quibus patet, serium Dei studium vindicandi sanguinem innocentis. 2.) Est omnino nova lex: quia adest novum objectum legis, quod v. 3. & 4. erat omne vivens, non homo: Adest ratio legis nova, quia homo hominis est frater v. 5. et quia homo ad imaginem Dei est conditus. 3.) Quod autem lex sit perpetua, & Christus Matth. XXVI. 52. & Apocalypsis Johannaeva loco supra citato evincunt. Contra quem locum ultimum frustra excipitur, quod istud ^{ds}, oportet, saepius etiam necessitatem physicam importet, non semper moralem: si enim necessitate physica gladio occidens occiditur, absolute occiditur & nulla potentia humana impedire potest, ut aqua non mandefaciat. Manebit ergo potius necessitas moralis.

Excipitur V. Est haec lex affirmativa, ergo admittit exceptiones. Resp. lex affirmativa exceptionem nullam admittit, ubi commode id fieri potest & debet, quod in ea praecipitur. Atqui patrato homicidio commode fieri potest, ut lex de capitaliter puniendo fervetur, ergo & debet.

Atque

Atque tantum, paucis de exceptionibus nonnullis: reli-
quas ob augustiam, quae nobis praescripta est, linquamus.

APH. VIII.

*Sacrificiorum indeterminate spectatorum, si fundamentum con-
sideres, ad legem naturae; si ritus eorum determinate spe-
ctes, ad legem positivam universalem; si denique scopum et
finem, ad Evangelium referenda videntur.*

Ex Descic

Cum fundamenti mentionem in Aphorismo facimus, id
nobis constituit gratiarum actio solvenda pro multis be-
nificiis in hominem a Deo collatis, jam vero etiam inter
beneficia omnino referenda dicitur natura, quando frui
ad sustentationem corporis praeter vegetabilia etiam vivis
animantibus licet. Atqui primitias ex iis, quae ex larga
Dei manu accipimus offerre, cur non recta dicitur ara
ratio? Cum corrupta ratio populorum, quorum ingenia ho-
dierno tempore consuetudine cum aliis formantur rectius,
olim laetata fuerit, quando ad mandatum Principis seipfos
praecipites reddidere, vitamque profligare, hoc ipso testa-
turi animum erga Principem devinctissimum, ut taceamus
gentium illarum mores, quibus, ut felicem coeptorum fi-
bi polliceri possent progressum, hominem immolare in u-
su fuit positum. Regum insuper in honorem saepius tor-
mentis explodendis, aliisque ludis ignivomis, quantum
pulveris pyrei consumitur? Imo, dum ad certamina coe-
unt leones feroces, murmure terribiles ursi, callidissimae
vulpes, aliaque animantium genera; haec sane se invicem
dilaniant, ac non raro, dum alterum ab altero devoratur,
ita consumuntur, ut igne destructo haud absimile videan-
tur. Quod ipsum dum ita statuimus, in castra Pontifico-
rum nos non transire, manifestum ex eo est, quod nos hoc
ipso gratum animum saltem declarare annitiamur, Papico-
lae vero Deum placare per sacrificia a natura praescripta
fingant

tingant. Idque ideo, ut eo majorem auctoritatem concili-
ent Missae, quam sacrificium esse somniant. Ritus vero seu
modus sacrificandi determinatioque animalium immolan-
dorum lege divina positiva universali praescribitur. De quo
Leviticus copiose testatur, et ex eo Franzius Schola sacrif.
p. 31. ubi universalitatem simul probare posse videtur ex eo,
quod & Gentiles pro sese sacrificari curarint testante id eo-
dem Franzio L. c. p. 219. Non ergo cum Theodoro et Hie-
ronymo ad ea referenda sunt sacrificia, quae Deus permit-
tit, cum haec solum sint mala; Conf. omnino Jaegerum in
Jure Dei foederali p. 238. Hochstet. L. c. p. 205.

Per discursum cum amico moniti quaedam cogitata de
distinctione legum divinarum positivarum univ. ab aliis
legum speciebus, quantum pagellae angustia permittit, ad-
jiciamus. Putamus ergo leges positivas univ. distingui I. a legi-
bus naturalibus, (a) objecti qualitate; hic enim intrinsece tur-
pia & bona, illic ex impositione talia deprehenduntur. (b) ob-
jecti latitudine, cum plura sint, circa quae leges N. quam po-
sitivae, versentur. (c) principio cognoscendi, qui hic natura
est & ratio, ibi scriptura & revelatio. II. a lege morali idque 1)
rursus objecti qualitate. Quod hic in lege morali rursus est
tale, quod per se vel est bonum vel malum; lex vero positiva
non nisi arbitraria complectitur, adeoque etiam 2) objecti,
latitudine: Plura enim determinantur lege morali, quam po-
sitiva 3. Fine, finis enim legis moralis olim erat vita aeterna
Gal. III. 12. at nunc *αδυναμίας* nostrae agnitio Rom. 8. v. 3. atque
ad Christum compulsio. Finis vero legum posit. universali-
um est, dirigere quasdam actiones hominum externas im-
pedientes, quo minus pejora mala faciat homo, & juvantes, ut
facilius majoribus bonis studeat. Lex interim moralis sola
objecti latitudine a naturali differre videtur; Nisi et finem hic
alium fingere velis, *ἀναπόλογησιν* Paulinam ob oculos ponens
ex Rom. 1. 20. et modum promulgandi, aliaque.

FINIS.

ULB Halle
003 620 00X
3

Sb.

VJ
17

29h. 13. 33

2. D. B. V.

DISSERTATIONEM TERTIAM
RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DN. FRIDERICO AVGVSTO
ELECTORATVS SAXONICI HAEREDE
DE
LEGIBVS DIVINIS
POSITIVIS
VNIVERSALIBVS

PRAESIDE
M. JOACHIMO HENR. MOELLENHOFF,
SVSATO-WESTPHALO
IN CELEBERRIMA AD ALBIM ACADEMIA
AD D. XIX. SEBTEMB. A. R. S. MDCCXI.
HORIS POST MERIDIEM
ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTET
JOHANNES MARTINVS *Clarich*/
GVELPHERBITO-BRVNOVICENS: PHILOS. SS. THEOL. STVD.

VITEMBERGAE,
LITERIS SCHVLTZIANIS.

